

INTERVIU

Cristian Preda: „Europa vrea să se înnoiască prin fondatori”

Interviu realizat de Sorin BOCANCEA

Sorin Bocancea: *Alegerile pentru PE din 2019 au adus modificări ale raportului de forțe politice atât în România, cât și la nivelul întregii Uniuni Europene. La originea acestora sunt atât fenomene politice interne, cât și unele la nivel european. Care a fost diferența specifică a alegerilor europene din România în 2019 față de alegerile din 2014?*

Cristian Preda: Dacă ar fi să menționez un singur lucru legat de ce s-a petrecut la noi, aș fi obligat să zic: participarea, fiindcă aceasta a atins 51%. Creșterea față de scrutinul european din 2014 a fost de 19 procente. Noutățile pur politice, nu statistice, sunt mai numeroase. E vorba despre o fragmentare în trei blocuri cvasiegal ale spectrului politic: PNL, PSD și Alianța 2020 au avut scoruri foarte apropiate. E, apoi, remarcabil faptul că, pentru prima dată de la intrarea în UE a țărilor foste comuniste, șefia unui grup politic major din Parlament este preluată de un deputat român: e vorba despre Dacian Cioloș. Aș nota, de asemenea, că al patrulea scrutin pentru Parlamentul European (PE) organizat în România nu a mai fost contaminat ca în 2014 de ambițiile prezidențiabililor care urmau să se confrunte câteva luni după aceea și care au folosit europenele ca precampanie. De data aceasta, alegerile pentru PE au fost contaminate de prima președinție a Consiliului UE asumată de România. În loc să fie o ocazie de clarificare a rolurilor jucate de diversele instituții europene, primul semestru din 2019 a oferit publicului din România un talmeș-balmeș.

Care credeți că a fost cauza principală a rezultatelor la aceste alegeri pentru PE în România? Dar la nivelul UE?

La noi, tema fundamentală a fost una strict domestică: scrutinul pentru PE a fost un test pentru guvernarea Dragnea. Cele două forțe de opoziție – PNL și Alianța 2020 – au profitat de pe urma erodării încrederii în PSD, care a propus în doi ani și jumătate trei guverne și care, de altfel, la o zi după alegerile europene, se va trezi cu Dragnea după gratii, iar cinci luni mai târziu avea să piardă fotoliul de la Palatul Victoria. Și în celelalte state-membre au existat teme naționale: amânarea Brexit-ului în Marea Britanie, revolta Vestelor Galbene în Franța,

statul de drept în Polonia etc. A existat totuși o teamă difuză, și anume teama de „populism”. Folosesc ghilimelele fiindcă sensul termenului e multiplu: sunt numiți populști și lideri naționaliști precum Orbán, Farage sau Salvini, dar și pesediștii români ori radicalii nemți din Die Linke, atât grecii din Syriza, cât și francezii din Gruparea Națională, deși aceste formațiuni fac parte din grupuri politice diferite. După ce s-a alcătuit Parlamentul, punând împreună rezultatele din cele 28 de state-membre, s-a constatat că și grupul de la extrema stângă, și cel de la extrema dreaptă a hemiciclului de la Strasbourg s-au subțiat față de legislatura precedentă. S-a petrecut ceva și mai important: majoritatea bicoloră a devenit tricoloră. În fine, trebuie marcat și un fapt inedit: alegerile europene din 2019 au generat și niște mandate foarte precare, cele ale britanicilor, fiindcă aleșii din UK au părăsit PE după 31 ianuarie, în condițiile în care incertitudinea care plana asupra Brexit-ului în mai, când s-au ținut alegerile, a fost risipită.

Cum evaluați modificarea procedurii desemnării președintelui Comisiei Europene?

Când au pornit în campanie, cele două grupuri care alcătuiau majoritatea în Parlament – Partidul Popular European (PPE) și Socialiștii și Democrații (S&D) – au estimat că așa-numitul sistem „cu cap de listă” (Spitzenkandidat) va funcționa, așa cum s-a întâmplat în 2014. Regula acestui sistem era simplă: fiecare familie politică prezintă un candidat la șefia Comisiei Europene, iar gruparea care câștigă cele mai multe mandate parlamentare preia importanta funcție executivă. Partidele din PPE l-au prezentat pe Manfred Weber, iar socialiștii, pe Frans Timmermans. Numai că, după ce s-au numărat voturile, s-a constatat că aceste două grupuri nu mai au împreună majoritatea în PE, instituția care validează candidatul la președinția Comisiei Europene propus de Consiliul European. Au găsit un al treilea partener – liberalii rebotezați Renew Europe –, numai că acesta nu susținea sistemul „cu cap de listă”. S-a recurs, de aceea, la negocieri complicate, iar până la urmă președinția Comisiei a revenit PPE – dar nu lui Martin Weber, ci Ursulei von de Leyen –, cele trei grupuri ale noii majorități au căpătat câte un vicepreședinte executiv (olandezul Frans Timmermans, letonul Valdis Dombrovskis și daneza Margrethe Vestager), președinția Parlamentului a revenit unui socialist italian, David Sassoli, președinția Consiliului European, unui liberal belgian, Charles Michel, iar poziția de Înalt Reprezentant pentru Politică Externă și Securitate, unui socialist spaniol, Josep Borrell. Am menționat și țările de proveniență, nu doar identitatea de partid, pentru a arăta că, în majoritatea lor, pozițiile-cheie sunt ocupate de politicieni din țările fondatoare. Europa vrea să se înnoiască prin fondatori.

Ca fost parlamentar în PE, care credeți că au fost împlinirile și neîmplinirile eurodeputaților români în mandatul care tocmai s-a încheiat?

Fiecare trebuie judecat după dosarele gestionate și după influența din comisiile în care a lucrat. Cum am fost eu însumi deputat în PE între 2009 și 2019, sunt subiectiv, ba chiar foarte subiectiv. Aș nota, totuși, două elemente interesante. Primul ține de poziționarea deputaților europeni aleși în România în chestiunea statului de drept: cei din grupul S&D au criticat Comisia și Parlamentul European, reproșându-le că nu cunosc România și de aceea o critică pentru derapajele din 2018-2019, în vreme ce deputații români din grupul PPE au fost parte a majorității care a votat rezoluții împotriva regimului Dragnea. Această opoziție s-a consolidat în momentul în care Codruța Kovesi a candidat la șefia Parchetului European: pesediștii au stigmatizat-o și au căutat s-o blocheze, inclusiv folosind președinția rotativă a Consiliului UE, în vreme ce PPE a susținut-o fără rezerve. Al doilea lucru interesant referitor la deputații din România privește Brexit-ul. În această privință, a existat o poziție consensuală: exceptându-l pe Traian Ungureanu, care are și cetățenie britanică și a votat pentru Brexit, ceilalți membri români ai PE din legislatura 2014-2019 au considerat că plecarea britanicilor e un rău.

Cum vi se pare actuala echipă de parlamentari europeni pe care electoratul românesc a trimis-o la Bruxelles? Care sunt provocările majore care o așteaptă în acest mandat?

Aș remarca faptul că 24 dintre cei 32 de deputați români care au preluat mandatele în vara lui 2019 nu fuseseră membri ai PE în mandatul precedent: jumătate din cei zece peneliști, șase din cei opt pesediști, toți cei opt aleși ai Alianței 2020, cei doi din PMP, cei doi din Pro România și unul din cei doi udemerști făceau altceva decât activitate parlamentară europeană în clipa când a debutat campania. Rata de înnoire este mare. La nivelul PE ea este mereu în jur de 50%. Complexitatea mecanismelor instituționale nu va fi un blocaj pentru un fost președinte ca Traian Băsescu sau pentru un fost comisar european și premier precum Cioloș și nici pentru cei care au lucrat cu sau în alte instituții europene. În rest, va judeca electoratul. Provocările cele mai importante pe termen scurt sunt gestionarea efectelor Brexit și adoptarea cadrului financiar multianual pentru perioada 2021-2027. Pe agenda PE au apărut teme noi, precum cele care privesc agenda digitală sau chestiunile referitoare la mediu. În fine, îmi îngădui și o mică mărturisire: am hotărât să nu mai candidez în 2019 pentru un al treilea

mandat. Nu regret decizia luată, dar mi-e tare dor de atmosfera din PE, un rar amestec de confruntare decentă, compromis rațional și diversitate politică extremă.

Oprindu-ne asupra alegerilor prezidențiale, trebuie să pornim de la evidența că au fost unele cu rezultat previzibil. Însă până la acest rezultat s-a trecut prin două campanii electorale mai dinamice decât era de așteptat, motivele ținând atât de prezența anumitor candidați, cât și de opțiunile pentru anumite strategii. Să le luăm pe rând. Vă invit să realizați câte o scurtă analiză SWOT pentru fiecare dintre primii cinci candidați.

Încerc să adaptez principiile unei analize SWOT la mediul politic, nu sunt sigur că reușesc. Încep cu al cincilea clasat, Toader Paleologu, un candidat care a oferit un melanj de aventură și de atitudine destinsă și care a căutat să valorifice experiența sa diplomatică, dar și politică. Nu l-a ajutat nici PMP, care era interesat doar să nu cadă sub pragul de 5%, nici faptul că a pornit campania foarte târziu. A avut un culoar conservator, dar pe care nu l-a exploatat, iar scandalurile în care a fost implicat în campanie principalul său sponsor politic, președintele Traian Băsescu, l-au pus deseori în defensivă. Pe locul patru a fost Mircea Diaconu. Punctul lui forte a fost notorietatea, iar cel slab, inabilitatea politică desăvârșită. Asocierea cu Călin Popescu Tăriceanu și Victor Ponta nu i-a folosit la nimic, chiar dacă scorul lui de la aceste prezidențiale a fost cu două procente peste ceea ce obținuse la europene, ca independent, în 2014. Pe trei s-a clasat Dan Barna. Calitatea lui cea mai importantă a fost legată de vehiculul electoral, oferit de Alianța dintre PLUS și USR, care ajunsese la europene aproape la egalitate cu PSD. Punctele nevralgice: lipsa de notorietate, dar și lipsa de experiență în sensul cel mai general. Publicul așteaptă nu doar să te știe cât de cât atunci când îi ceri votul pentru Cotroceni, dar să te și identifice cu o experiență, chiar dacă aceasta a fost diferită de la un moment la altul. Într-adevăr, Iliescu a fost ales fiindcă era identificat cu un activist blând, Constantinescu, pentru că încarna, ca universitar, alternanța la activiști, Băsescu, pentru experiența sa de ministru și primar locvace și bătaios. Barna n-a fructificat oportunitatea de a fi alternativa la politicienii vechi. Pe doi a ajuns Dăncilă. Singurul avantaj pe care-l avea era notorietatea câștigată ca prim-ministru. În rest, totul pleda împotriva candidaturii sale: și gafele cvasi-cotidiene, și faptul că fusese marioneta lui Dragnea, și, evident, stângăcia penibilă în materie de politică externă sau securitate, care sunt asociate cu mandatul prezidențial. E, totuși, demn de notat faptul că PSD a reușit să-și mențină scorul de la europene, într-un climat complicat, mai ales că Viorica Dăncilă a pierdut șefia guvernului chiar în debutul campaniei pentru Cotroceni. În fine, primul clasat, Klaus Iohannis. Atuuri

numeroase: președinte în funcție, care căuta precum Iliescu și Băsescu reelegerea; profil de lider european, mai ales în contrast cu Dăncilă; PNL în ascensiune. Iohannis a avut și un obstacol de trecut: reproșul că nu a vrut să dezbată cu vreun candidat. S-a văzut, însă, că asta nu l-a împiedicat să obțină o victorie zdrobitoare.

Cum apreciați refuzul candidatului Klaus Iohannis de a participa la o dezbatere cu contracandidata sa în turul doi? Există vreo asemănare între turul doi din 2000 și cel din 2019?

Da. Iohannis a câștigat cum a câștigat Ion Iliescu împotriva lui Vadim Tudor în 2000, adică adunând 66% din voturi în finală. Asta e singura asemănare. Altfel, Dăncilă nu e Vadim Tudor și nici Iohannis nu e Iliescu. Refuzul șefului statului de a participa la dezbateri a fost criticat de multă lume, devenind la un moment dat principala temă de discuție. Criticii erau din mai multe categorii. Pe de o parte, e vorba despre pesediști, care sperau că o confruntare ar fi putut-o ajuta pe candidata lor. Mă îndoiesc. Klaus Iohannis i-a făcut față în 2014 lui Victor Ponta, mult mai viclean și mai versat decât Viorica Dăncilă. Au criticat decizia președintelui în funcție și candidații de pe locurile 3 și 5, fiindcă ei sperau să „muște” din electoratul lui Klaus Iohannis. În fine, decizia de boicotare a fost dezagreabilă pentru toți cei care consideră că dezbateri liberă e parte a culturii democratice. Finalul poveștii a fost kitsch: președintele a invitat zece jurnaliști la un soi de dialog pe scena de la BCU, în care el a devenit din candidat moderator. Straniu...

Există vreun candidat din primul tur care ar avea șanse la un viitor tur de scrutin pentru fotoliul de președinte al României?

Nu fac profeții. Campania din 2024 va fi atipică, fiindcă ea va fi cuplată nu doar cu alegerile europene, precum în 2009 și în 2014, ci și cu cele locale și legislative, cum s-au petrecut lucrurile între 1992 și 2004. Există o „lege” care a funcționat permanent la prezidențiale: finaliștii provin din primele două partide de la legislative, indiferent că acestea s-au ținut simultan ori cu un an sau chiar doi înainte de alegerea președintelui. Cred că influența partidelor în impunerea unui președinte va fi cu atât mai semnificativă într-un an în care vom avea patru scrutine.

Care credeți că trebuie să fie prioritatea președintelui României pentru acest mandat?

Reforma constituțională e cea mai importantă. Era și în mandatul trecut, numai că președintele n-a avut niciodată majoritatea de partea sa. Nici măcar una simplă. Răsturnarea Vioricăi Dăncilă și forțarea instalării unui guvern monocolor PNL, ca și insistența cu care președintele a pledat pentru alegeri legislative anticipate arată că el e în căutarea unei prezidențializări a regimului. Din 2014 până la finele lui 2019, regimul a urmat o logică parlamentară, care a inclus izolarea lui Klaus Iohannis. PSD & co. nu au mers atât de departe cum au mers cu Traian Băsescu, suspendându-l. Pe Klaus Iohannis l-au amenințat cu suspendarea și asta a fost suficient pentru a-l „domestici”. Operațiunea a fost cu atât mai ușoară cu cât șeful statului a ținut să se distanțeze cât mai mult de predecesorul său. Așa că „a dat o șansă” PSD-ului și încă una și tot așa... Acum, după realegere, deși nu are o majoritate stabilă de partea sa, caută o soluție pentru a destabiliza parlamentarizarea din ultimii cinci ani. Dacă-i reușește, vom avea o nouă oscilație spre un regim semiprezidențial accentuat. Spun toate acestea pentru a sublinia că doar o reformă constituțională ne poate scoate din pendularea regimului pe care o îndurăm în ultimii 15 ani. Nu este însă exclus ca această clarificare să fie doar o iluzie de politolog și să nu avem ceva nou în anii care vin. Dacă așa va fi, poate că ar merita măcar să profităm mai mult de pe urma apartenenței la Uniune. Noul cadru financiar pentru 2021-2027 va acoperi trei dintre cei patru ani fără alegeri pe care i-am putea avea. Dacă experiența acumulată din 2007 încă ar fi folosită, sunt convins că ar putea fi schimbate multe și n-am mai avea exil, decepție și radicalism, atitudini tot mai răspândite în ultima vreme.